

כלי יקר

גיליון 82 שנה ב' ה'תש"פ

פרשת אמור

דבר המערכת

רבנו זי"ע ב'עוללות אפרים' [חלק ב מאמר קן] מבאר את מהות ימי ספירת העומר, וכפי שהבאנו בעלון לפרשת 'אחרי מות קדושים', שהגה ימי הספירה הם כנגד ימי חלדו של האדם מגיל עשרים ועד גיל שבעים, ולפי זה מבאר רבנו זי"ע את הענין השמחה בל"ג בעומר, כי כל מהות השמחה בעולם הזה הוא רק על ידי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ורמזו לדבר [תהלים קיט, יח] 'גל עיני והביטה נפלאות מתורתך', אחרי יום 'לב לדעת' מגיע יום של 'גל עיני'.

על ידי שהאדם זוכה להגיע לידי מדרגת 'לב לדעת', לא ידיעה דרך המחשבה בלבד אלא ידיעה שמשפיעה על הלב, הרי הוא זוכה למציאות חדשה של 'גל עיני', התפכחות מחודשת וברורה יותר.

ומכך נוכל ללמוד גודל מעלת ימי הספירה, הציבי לך ציונים מגדיר זאת רבנו זי"ע, ובפרט בימים אלו אשר העולם כולו אחוז תזזית, תפקידו של האדם 'כמטמונים תחפשנה', לא לילך ככבש ההולך אחר העדר, אלא להיות זה שמחפש כמטמונים את תפקידו הוא, ולהציב לעצמו ציונים אשר על ידם יתגדל ויתרומם בתורה ומעשים טובים.

ועל ידי כך נוכל להגיע ליום קבלת התורה בהכנה הראויה, וזוכה לקבל תורה באהבה.

בשבוע שעבר פרסמנו בעלון על הקמת קרן חרום למגידי שיעורים, ואכן ברוך השם מספר מקוראי העלון נרתמו לעזרת ה' בגבורים, ובזכותם נוכל לדאוג למספר מגידי שיעורים, אך לצערנו אין הקומץ משיביע את הארי, ועל כן אנו מבקשים מכל אחד ואחד לקחת חלק ולו הקטן ביותר בקרן חרום זו.

דרכי התרומה בעמוד 4

בברכת התורה
מערכת עלון כלי יקר

ספירת העומר - מאמר שלישי

יש ליישב מה שנאמר [ויקרא כג, יז] 'תספרו חמישים יום', וכתוב [שם, טז] 'וספרתם לכם שבע שבתות' דהיינו ארבעים ותשע יום, כי באמת יש לספור חמישים כנגד חמישים שערי בינה, אמנם 'לכם' לא מסרתי כי אם ארבעים ותשע, לכך נאמר 'וספרתם לכם' שבע שבתות, ואצל חמישים לא נאמר 'לכם'. כי יום החמישים דהיינו העצרת 'קודש הוא לה', ולא לכם.

וכן במנין שנת השמיטות כתיב [ויקרא כה, ח] 'והיו לך ימי שבתות השנים תשע וארבעים שנה', וכי מניינא אתא לאשמועינן, אלא שבא למעט שנת החמישים, לכך אמר בארבעים ותשע השנים 'והיו לך', לאפוקי שנת החמישים 'קודש לה' הוא. ולפי שכל החכמות נכללים בתורת ה' על כן באה הספירה במספר זה קודם מתן תורה,

וזולת זה מצינו שבעה דברים שכולם באו במספר 'שבעה', והיו כולם תלויים ועומדים עד יום ששי בסיון, מקצתם קיומם תלוי במתן תורה וקצת לא נתגלה מציאותם כי אם מתוך התורה. א. שבעה חכמות כולם נכללו בתורת ה' כמאמר שלמה [משלי ט, א] 'חצבה עמודיה שבעה'. ב. שבעת ימי בראשית הנמנים מתוך סיבוב הגלגלים וכולם היו כתוהו ובוהו עד יום ששי בסיון, כמו שאמרו [סנהדרין צז] 'שני אלפים תוהו', וכמו שנאמר [ירמיה לג, כה] 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי', אם כן קודם מתן תורה לא היה מספר לשבעה עמודי עולם עד יום מתן תורה, אז הוחל לספור שבעה שבעה מצד התורה שחצבה עמודיה שבעה ימות עולם. ג. שבעת כוכבי לכת שנתקיימו בזכות התורה, לפיכך יש לאל יד התורה לעלות ממעל למערכה. ד. שבעה רקיעים, שמציאותן תלויים בתורה. ה. הארץ, שבעה אקלימים. ו. שבע עשירות הקצובים לאדם אשר חייו תלוי בתורה, שנאמר [משלי ה, יג] 'כי היא חייך'. ז. המה השבעה דברים שקדמו לעולם הידועים [פסחים נד].

כל השביעיות הללו היו תלויין עד מתן תורה, ושבע שבעיות אלו בצירוף ארבעים ותשע שערי בינה שנמסרו לנו, בוודאי הם כללים כוללים כל מה שלמעלה ולמטה ולפני ולאחור. לכך אמר רבי שמעון [ויקרא רבה כה, ה] 'מוליך ומביא למי שהעולם שלו, מעלה ומוריד למי שעליונים ותחתונים שלו'.

ויש עוד במאמר מעלה ומוריד סוד נסתר למי שיביניהו, שהשפע האלהי אף על פי שהאש ההוא יורד מלמעלה, מכל מקום מצוה להביא מן ההדיוט, שכך הוא סדר השפע, שמתחילה התחתונים מוסיפין כח בגבורה שלמעלה, ואחר כך השפע יורד מלמעלה למטה, לכך אמר 'מעלה ומוריד לעצור טללים רעים', תחילה מעלה ואחר כך מוריד, בסוד אומרו [בראשית כה, יב] 'עולים ויורדים בו' מתחילה עולים וכו'.

והוא על דרך שאמרו רבותינו ז"ל [איכה רבה א, ג] 'גדול כחן של צדיקים שמוסיפין כח בגבורה של מעלה, שנאמר [במדבר יד, יז] 'ועתה יגדל נא כח ה' וכו', וכתוב [תהלים ס, ה] 'באלהים נעשה חיל וכח', וזה כביכול הוא מצד שישיראל עושין רצונו יתברך, המושך בעמוד האחרון

ביאור כפילות 'אמור ואמרת'

'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם' [ויקרא כא, א]

וכי עדיין לא ידענו ש'הכהנים' בני אהרן' המה, מה תלמוד לומר 'בני אהרן', גם כפל ה'אמירה' צריך ביאור.

והקרוב אלי לומר בזה שאהרן קדוש ה' היה מקור הקדושה, וממנו נמשכה הקדושה גם לבניו אך לא היו כמותו בכל צד, כי היו רחוקים ממקור הקדושה, על כן אהרן שהיה מקור הקדושה לא הותרה לו לטמא לשום קרוב אפילו לאב ואם, וכן כל כהן גדול מזרעו דומה לו מכל צד שהוא מקבל שפע הקדושה בעצם וראשונה מקדושה ראשונה יתברך, כמו שנאמר [פסוק יב] 'כי נזר שמן משחת אלהיו עליו', 'נזר' לשון הפרשה, ורצה לומר שהופרש ממשחת אלהיו וניתן עליו לא על ידי אמצעי,

אבל 'בני אהרן' שקבלו הקדושה באמצעות אהרן, לצדדין קתני כי מצד עצמם אין בהם קדושה ומצד היותם 'בני אהרן' יש בהם קדושה, על כן דינם חלוק, כי מצד חלק הקדושה שקבלו אין להם לטמא למתים הרחוקים, ומצד שהם רחוקים קצת מן מקור הקדושה הותר להם לטמא לקרובים, על כן כפל האמירה, כי אמירה ראשונה 'אמור אל הכהנים בני אהרן' מצד היותם 'בני אהרן' על כן דבקה בהם הקדושה באמצעות אהרן, על כן ראוי לצוות להם 'לנפש לא יטמא בעמיו'. ואמרת אליהם' היינו אמירה שניה מצד עצמותם, שאין בעצמותם כל כך קדושה יתירה, כי זה רמוז במלת 'אליהם', כאילו לא היו בני אהרן, ולפיכך ראוי לצוות להם צווי 'כי אם לשארו' שמותר להם לטמא לקרובים.

דבר אחר הפך זה ממש, לומר להם אמירה ראשונה שדבקה בהם הקדושה מצד היותם 'בני אהרן' שהיה מקור הקדושה, 'ואמרת אליהם' מצד עצמם, שאף אם לא היו בני אהרן מכל מקום מאחר שהם משרתי אל חי אין נכון להם שיטמאו כי אם לשארו הקרוב אליו, כי דיו לעבד להיות כרבו כי גם השם יתברך מתעסק בקרוביו כמו שנאמר [דברים לד, י] 'ויקבור אותו בגיא', והיינו קרובי השם יתברך. [ועיין עוד מה שהבאנו בביאור רבנו ז"ע על הפסוק 'כי אם לשארו']

ולפי זה מבאר רבנו ז"ע ב'שפתי דעת' [מאמר ריא] כפילות לשון 'אמור ואמרת'

במדרש רבתי פרשה זו [יב, א] 'רבי תנחום בר חנילאי פתח 'אמרות ה' אמרות טהורות' [תהלים יב, ז], אמרות ה' אמרות, אמרות של בשר ודם אינם אמרות, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם נכנס למדינה, ובני המדינה מקלסין אותו וערב לו קילוסן, אמר למחר אני בונה לכם דומסאות, פירוש עניני מרחץ ומרחצאות, למחר אני מכניס לכם אמת המים, ישן הוא ולא עמד היא הוא, היכן אמרותיו של זה, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא 'זה' אלהים אמת, מה אמת, שהוא אלהים חיים ומלך עולם, 'טהורות' שעיקם הכתוב שתיים ושלוש תיבות בתורה שלא להוציא דבר טומאה מפיו, הדא הוא דכתיב [בראשית ז, ב] 'מכל הבהמה אשר לא טהורה' עד כאן לשונו.

כפי הנראה שמדרש זה רצה ליישב הכפל של 'אמור ואמרת', על ידי הפסוק 'אמרות ה' אמרות טהורות', ומה ענין זה לזה. ועוד קשה מה ענין הבטחות מרחצאות לכאן, ולמה חלק מרחצאות מן דומסאות הלא הכל עניני רחיצה זו.

ונראה לפרש על דרך שמסיק ברבתי פרשה זו [יב, ג], 'אמר רבי תנחום בר חנילאי שני פרשיות הכתיב לנו בתורה והם טהורות, ועל ידי מי ניתנו על ידי שבטו של לוי, שכתוב בו [תהלים יב, ז] 'כסף צרוף בעליל לארץ', וכתוב [מלאכי ג, א] 'וישב מצרף ומטהר ככסף ומטהר את בני לוי וזקק אותם כזהב וככסף', ואיזו זו פרשת פרה ופרשת המת' עד כאן לשון המדרש.

הנך רואה שאזיל רבי תנחום לטעמיה כי מה שדרש שני פרשיות הכתיב לנו בתורה וכו', למאי נפקא מינה הזכיר עכשיו גם פרשת פרה, אלא שדרש הכפל בפסוק 'אמרות ה' אמרות' רצה לומר שני אמירות אמר ה' ושניהם טהורות, והם 'כסף צרוף וגו', רצה לומר ניתנו על ידי הלוי הצרופים מן חטא העגל ככסף צרוף, כי על כן לא נזכר כאן אהרן מאחר שהיה לו חלק בעגל, וכן בפרשת פרה [במדבר יט, ג] 'ונתתם אותה אל אלעזר וגו', ונמסרה טהרה זו בשני פרשיות אלו אל הלוי הטהורים שלא נטמאו בעגל, כך 'אמור ואמרת' הנאמר כאן, רמז לשני מיני טהרות שנמסרו לכהנים, א. פרשת פרה, ב. פרשה זו, שני אמירות אלו באו לטהרתן.

ויש חילוק בין שני אמירות אלו, כי האמירה של פרשת פרה מדברת ברחיצה ממש, שנאמר [במדבר יט, ט] 'וזהה הטהור על הטמא' על ידי מים חיים אל כלי, על כן נשא המשל במרחצאות ואמת המים דהיינו רחיצה ממש, אבל פרשה זו אינה מדברת מן רחיצה ממש, אלא להשמר מן הדברים המטמאים והיינו 'דימסאות' שפירושו עניני מרחץ, רצה לומר מדברים מעין רחיצה אבל לא רחיצה ממש, אלא עניני טהרה שהוא דוגמא לבד, ומעין רחיצה.

ולפי ששני פרשיות אלו לא נתנו כי אם לשבט לוי שלא חטאו בעגל, על כן אמר במשל 'כמלך בשר ודם שנכנס למדינה והיו מקלסין אותו וערב לו קילוסן וכו', הורה באצבע שלא הבטיח בדימסאות ומרחצאות כי אם לאותן שקלסוהו, כך לא נתן פרשיות אלו כי אם על ידי שבט לוי שערב לו קילוסן, כי שמרו 'אמרת ה' במעשה העגל, שנאמר [דברים לג, ט] 'כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו',

המשך בעמוד הבא

'כי אם לשאריו' [ויקרא כא, ב]

טעם איסור הטומאה הוא בעבור רוח הטומאה הנשאר דבק בגוף האדם, על כן נאמר 'לנפש לא יטמא' ולא אמר 'בנפש', לפי שהנפש מצד עצמה טהורה היא ואין בה שום צד טומאה, אך שהנפש סבת הטומאה, כי כל שאר הבעלי חיים שאין בהם נפש המושכלת כי אם רוח החיונית לבד, אין מיתתם כי אם פירוד הארבע יסודות, ואין מלאך המות מזדקק להם כלל, על כן אין בהם טומאה חמורה, אבל נשמת האדם אינה יוצאת כי אם על ידי מלאך המות המוציאה משם בעל כרחו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [אבות ד, כט] 'זעל כרחק אתה מת', והוא בא 'מסטרא דמסאבא' ומביא הטומאה על הגוף, זולת הצדיקים ויחידי הדור אשר מיתתם בנשיקה לא על ידי מלאך המות אין בהם שום צד טומאה. לפיכך אמרו רבותינו ז"ל [ירושלמי ברכות ג, א] 'שביום שמת רבינו הקדוש בטלה הכהונה כי לא נטמאו בו הכהנים כלל'.

ויכול להיות שכל מי שהוא מזרע אהרן קדוש ה', אז מיתתו על ידי נשיקה ואז פרוחה מהם הטומאה, ונמשכה קדושה זו מן אהרן קדוש ה' אל כל יוצאי יריכו, שבכולם אין שום צד טומאה, על כן מותר לכהן להתעסק בקרוביו אביו ואמו ובנו ובתו ואחיו כי כולם מזרע אהרן המה, ואשתו של כהן כגופו דמי, ואף על פי שהמתעסק בהם יש לו טומאת שבעה, מכל מקום אין הטומאה גדולה כל כך שתהיה מתנגדת אל קדושת הכהן, מאחר שעצמות הטומאה קלה קצת, ומכל מקום לא יטמא בשאר כהן שאינו קרובו, שהרי הדבר מוטל על קרוביו, ואם אין לכהן קרובים, מוטב שיתעסקו בו ישראלים, ואם אין כאן לא זה ולא זה הרי הוא מת מצוה ופשיטא שמוותר לו להתעסק בו ואפילו בישראל מותר, וכהן גדול אסור בכל הקרובים כי מצד גדול קדושתו אפילו טומאה קלה פוגמתו.

בטעם טומאת המת וכפילות לשון 'אמור ואמרת', כתב רבנו ז"ע ב'שפתי דעת' [פרשת אמור מאמר רט]

יש לומר שכל עיקר הטומאה של מתים נמשך מן מלאך המות, ואילו לא עשו ישראל העגל היו חורין מן מלאך המות, והיו מתים בנשיקה [עבודה זרה ה,]. כמו שהכרחנו דבר מתוך הגמרא והסברא ומדברי רבותינו ז"ל ויתבאר לקמן פרשת חקת [עיי' שם] על מאמר רבותינו ז"ל 'תבא הפרה ותקנה צואת בנה' [עיי' רש"י במדבר יט, ב], כי העגל טינף פלטיץ של מלך על ידי שמצד הלוחות נעשו חורין מן מלאך המות, והעגל גרם שבירת הלוחות והחזיר הטומאה למקומה, על כן 'תבא הפרה ותקנה הטומאה' על ידי הזאה, שלא יכנס אל מקדש ה' בטומאה ויטנף פלטיץ של מלך.

ולפי שאהרן עשה העגל, על כן נאמר שם [במדבר יט, ג] 'ונתתם אותה אל אלעזר הכהן', כי אין קטיגור נעשה סניגור, לפי שאהרן היה סבה אל חזרת טומאה זו, ומטעם זה לא בא ציווי זה כי אם אל 'בני אהרן' ולא אל אהרן עצמו, לפי שנאמר [במדבר יט, ט] 'והזהה הטהור על הטמא' ותרגומו 'ידי כהנא דכיא', רצה לומר מי שלא נטמא בעגל הן טומאת המת שבאה על ידו, הן מה שעבודה זרה מטמאה כמת ונדה [שבת פב, ב], כי הכתוב קראו [תהלים קו, כח] 'זבחי מתים', ואומר [ישעיה ל, כב] 'תזרם כמו דוד', על כן נתרחק אהרן בשני מקומות אלו.

המשך - ביאור כפילות 'אמור ואמרת'

על כן כנגד 'שמרו אמרתך' ניתנו להם שני אמירות אלו, זהו שאמר 'אמור ואמרת', רצה לומר באמירה זו רמוז שיותן להם עוד אמירה אחרת בכיוצא בזה והיא פרשת פרה.

ועוד ביאר רבנו ז"ע ב'עיר גבורים'

ומה שנאמר 'אמור ואמרת לנפש לא יטמא בעמיו', ירמוז לזה הענין, שכל תלמיד חכם יהיה מרוחק מעמי הארץ, ואף מצד עצמו איך הוא צריך לדקדק במעשיו שלא יבא לידי חילול השם בזמן שתלמיד חכם עושה איזו דבר שלא כהוגן, וזהו כפילות ה'אמירה' בעשה זו 'אמור ואמרת' לפי שהפרשה כוללת שני אמירות אזהרה לסתם כהנים כמובן מפשט המקראות, ואזהרה לחכמים הנקראו כהנים, שנאמר [מלאכי ב, ז] 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו', וכן הוא אמר במתן תורה [שמות יט, ו] 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו'', וכתב [שמואל ב, ח, יח] 'ובני דוד כהנים היו'.

ונראה ליתן טעם, למה תלמידי חכמים נקרא כהנים, לפי שכמו שכהנים עבודתם הקורבנות, כמו כן החכמים העוסקים בתורה, אמרו רבותינו ז"ל [מנחות קי,] 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה', ולפיכך כל מה שמצינו בכהנים מצינו בחכמים. [עיי' שם מה שביאר רבנו ז"ע את פסוקי הפרשה כהוראות הנהגה לחכמים]

ועוד ביאר רבנו ב'שפתי דעת' [מאמר רי]

במדרש בילקוט [אמור, תרכ"ו] מסיק וזה לשונו: 'מה כתיב למעלה מן הענין [ויקרא כ, כז] 'זאיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני' מה כתיב אחריו 'אמור אל הכהנים', מה ענין זה לזה, אלא שצפה הקדוש ברוך הוא שעתיד למלוך שאול על ישראל, ולהרוג את הכהנים ולדרוש באוב. אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה דור דור ודורשיו דור דור ומלכיו, והראהו את שאול ואת בניו נופלים בחרב, אמר לפניו רבונו של עולם מלך ראשון שיעמוד על בניך יודקר בחרב, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה, ולי אתה אומר 'אמור אל הכהנים' שהרג, שמקטרגין אותו, עיין שם.

כפי הנראה שבעל מדרש זה רצה לתרץ כפל של 'אמור ואמרת' כי 'ואמרת' אצווי של מטה 'לנפש לא יטמא בעמיו', ו'אמור אל הכהנים' קאי אשלמעלה.

ואגב זה תירץ גם למה לא הזכיר את אהרן עצמו, לפי שמעשה שאול המלך בנוב עיר הכהנים היה לבני אהרן יוצאי חלציו ולא לאהרן עצמו.

ההבדל בין 'מום בו' ל'בו מום'

'איש מזרעך אשר יהיה בו מום' [ויקרא כא, יז]

כאן אמר 'בו מום', ולמטה הפך [פסוק כא] ואמר 'מום בו', וכאן אמר 'אשר יהיה' להבא משמע, ואחר כך אמר 'כל איש אשר בו מום' בהווה משמע, ומהו שנתן טעם לדבר באותו דבר עצמו ואמר 'כי כל איש אשר בו מום לא יקרב', ומה שפירש רש"י אינו דין שיקרב כמו הקריבהו נא לפחתך אינו מפורש במקרא.

על כן אומר אני שהקדמונים שהיו בקיאין בחכמות, היו יודעין בכל מום שנתהוה באדם טרם היותו, מצד איזו עון שראו בו, דרך משל אם ידעו שהוא מקבל שוחד ידעו בו שסופו בא לידי עורון, ואם ראו בו רגל גאוה ידעו בו שסופו לבא לידי שבר רגל, והכרת פניו ענתה בו שהכירו במראה פניו איזו תכונה רעה שיש בקרבו הפוגמת איזו אבר ידוע וסופו לבא לידי מום נגלה וראוי לגאלו מן הכהונה על שם סופו, לכך נאמר 'איש איש מזרעך אשר יהיה בו מום', שהכרת פניו ענתה שלסוף יהיה בו מום כי מתוך מעשיו ניכר שלסוף יבא לידי מום זה, שיהיה בו הרי הוא נפסל על שם סופו. ונתן טעם לדבר 'כי כל איש אשר בו מום וגו', אי אתה מודה אם המום כבר יש בו ודאי אינו דין שיקרב משום 'הקריבהו לפחתך' [מלאכי א, ח] על כן גם זה אשר יהיה בו מום להבא ראוי שיתגאל מן הכהונה, ומטעם זה לא אמר בנתינת טעם לשון 'יהיה'.

וכל זה מדבר במי שאינו נולד במומו שהרי מעשיו גרמו לו מציאת המום כי במעשיו פגם אחד מאבריו, לכך נאמר בשני פסוקים אלו 'בו מום' שקדמה מציאתו למציאת המום, כי מלת 'בו' מדבר במציאת האדם שקדמה ואחר כך נולד בו המום.

ועדיין לא שמענו אם נולד במומו אם המום מעכב או לא, כי יש מקום לומר שמא דווקא זה שתרווייהו איתנהו ביה, שיש לו פגם בנשמתו ובגופו ראוי שיתגאל מן הכהונה לבלתי הקריב את קרבן ה', אבל הנולד במומו שאין בו פגם בנשמתו זולת בגופו לבד, שמא תאמר שאינו מעכב, קא משמע לן למטה 'מום בו את לחם אלהיו וגו', וזה מדבר במי שקדמה מציאת המום למציאתו לאויר העולם, וזה ביאורו 'כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אשי ה', ואף על פי שכבר הזכיר למעלה 'אשר יהיה בו מום וגו', מכל מקום לא הזכיר שם 'כי אם לחם אלהיו', וסלקא דעתך אמינא דווקא 'לחם אלהיו' כמנחות, ולחם הפנים, אבל שאר אשי ה' מותר להקריב, קא משמע לן 'לא יגש להקריב את אשי ה', להשוות כל האישים במי שבו מום.

וסלקא דעתך אמינא דווקא במי ש'בו מום' אבל לא במי ש'מום בו' קא משמע לן 'מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב',

ונקט 'לחם אלהיו' לא שבא למעט האישים, שהרי כבר הושוו כל האישים במי ש'בו מום' והוא הדין במי ש'מום בו', ולא נקט 'לחם אלהיו' כי אם בעבור שרצה לומר אחר כך שאפילו 'לחם אלהיו' שיש בהם קדושה יתירה יותר מן העולים לאישים מכל מקום מותר לאכול מהם, כמו שנאמר מיד [פסוק כג] 'לחם אלהיו מקדשי הקדשים יאכל', וכל שכן מן האישים.

ומה שאמר 'ומן הקדשים יאכל', אלו קדשים קלים, לפי שיש מקום לומר שאחר שלא הותרו לזר, כמו מנחות של קדשי קדשים שאכל משה, וכן משמע בילקוט סוף פרשת צו [ה, תקיח]. ובדרך זה מיושב מה שנאמר גם בבהמות פעם [ויקרא כב, כ] 'מום בו' ופעם 'בו מום', לפי שכל מומים פוסלים בבהמה בין שנולדה במומה בין שנולד מומה בה.

קרן חרום למגידי השיעורים

עקב בהלת הקורונה אשר גרמה להפסקה ארוכה במסגרת השיעורים שעל ידי ארגון 'במסילת התורה', ורבני ומגידי השיעורים אינם מקבלים משכורת בעת הזו, ורבים מהם עומדים בפני קושי כלכלי, נבקש מאלפי קוראי העלון לעמוד לימינם.

המעוניינים לתרום יפנו [למייל המערכת](#)

או דרך הלינק המצורף בזה תחת הלשונית – עלון כלי יקר.

[לחץ כאן](#)

ויזכו לכל הברכות ברוחניות ובגשמיות בבחינת בכל מכל כל

בן אשה ישראלית - טעות בהבנת שמות הקודש

'ויצא בן אשה ישראלית' [ויקרא כד, ז]

לא פרט הכתוב שם של אחד מהם להורות שהיו שניהם פגומים, כי כל היוצא לריב מהר ודאי הוא פגום ואינו מן האנשים הנודעים בשמם לשם ולתהלה, אלא מן הפחותים אנשי בליעל גם בני בלי שם ולא היה בהם כי אם שם היחוס של אבותם שזה היה בן ישראלית וזה איש ישראלי, ועל כן נאמר 'ויצאו במחנה' כי שניהם היו בעלי מצה ומריבה ונתגלגל חובה על ידי חייב כי על ידי שזה הישראלי נכנס עמו במריבה גרם לו לגדף השם הנכבד. וקצת ראייה לזה ממה שנאמר [ויקרא כד, טו] 'ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו וגו'. ואיך הכנים בדבור זה מאמר 'ואיש כי יכה כל נפש אדם', וכן פסוק [שם, טז] 'ואיש כי יתן מום בעמיתו וגו', ועוד שפסוק זה כולו מיותר שהרי נאמר אחר כך בפירוש 'שבר תחת שבר וגו'.

אלא שכל זה מדבר בגנות המצה והמריבה, שאין שלום יוצא מתוך מריבה ועל ידי המריבה יבא שיכה נפש אדם או בהמה ויזיקו או בגופו או בממונו, ולפי שאמרו רבותינו ז"ל [קידושין ע.] 'כל הפוסל במומו פוסל', לכך נאמר 'ואיש כי יתן מום בעמיתו', להטיל מום בקדושים, כאשר עשה בעקימת שפתיו דהוי מעשה, כן יעשה לו כי יאמרו לו שפוסלו במומו, ולמטה מדבר במום ממש, על כן אמר 'כן ינתן בו'. וכן זה בן ישראלית, וזה איש הישראלי, כי כל אחד פוסל חברו במום, כי שניהם לא היו אנשי שם ולא נודעו כי אם מצד אבותם.

ומה שאמר 'ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי', הוא המצרי שהרגו משה בשם המפורש, ועל כן כל הימים היה מגדף בתוך לבו ולא נודע בחוץ הדבר, 'וכל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי' [אבות ד, ה] על כן סבב השם שיצא מאהלו בתוך בני ישראל כדי שתגלה רעתו בקהל כי כך המדה בחילול השם. ויכול להיות שלכך נאמר 'ויצא' כי במשה נאמר 'ויצא משה אל אחיו' [שמות ב, יא] גם אני אצא לגדף, במשה נאמר [שם ב, יב] 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש' ועשה בצנעה, אני אצא בתוך בני ישראל לעשות ברבים.

ובשפתי דעת [מאמר ריד] הרחיב רבנו זי"ע במחשבתו של בן האשה הישראלית.

אמרו רבותינו ז"ל [ויקרא רבה לב, ג] 'ויצא בן אשה ישראלית, מהיכן יצא, רבי לוי אמר יצא מעולמו, כמה דאת אמר [שמואל א יז, ד] 'ויצא איש הבנים'. רבי ברכיה אמר מפרשה של מעלה יצא, אמר כתיב [ויקרא כד, ה] 'ולקחת סלת ואפית אתה', דרכו של מלך להיות אוכל פת חמה, שמא צוננת, כההיא דתנינן תמן [ערכין ח] 'לחם הפנים אין נאכל פחות מתשעה ולא יתר על אחד עשר, כיצד נאפה בערב שבת ונאכל בשבת, לתשעה. חל להיות יום טוב בערב שבת, נאכל לעשרה, שני ימים טובים של ראש השנה נאכל לאחד עשר וכו'. תני רבי חייא מפרשת יוחסין יצא, שבא למע אהלו במחנה דן, אמרו לו מה לך למע אהלך במחנה דן, אמר להם מבנות דן אני, אמרו לו כתיב [במדבר ב, ב] 'איש על דגלו באת לבית אבתם ולא לבית אמותם', נכנס לבית דינו של משה ויצא מחויב, עמד וגדף. עד כאן לשון המדרש.

מקשה רבנו זי"ע דלכאורה מה ענין שלשתן לגידופו, ולמה היה מגדף השם בעבורם. ויתכן לפרש ששלשתן באו לפרש וליתן טעם למה זה היה נוקב השם, ומקלל לשון נוקב, משמע שהיה מפרש כוונת השם, והפירוש שהוא גרם לו לגדף, ועל כן נחלקו איזו פירוש גרם לו הגידוף.

ודעת רבי לוי שדרש של הוי"ה, על שם שהקדוש ברוך הוא מהווה לכל הנמצאים, ונותן לכולם הויות וקיום, וידע שמשנה הרג את אביו בשם המפורש, אמר איך יתכן ששם של הוי"ה יגרום חורבן העולם, כי הווי"ה וחורבן הם שני הפכים ממש, על כן גידף שם של הוי"ה, ומה שאמר 'מעולמו יצא' לפי שהמקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא וכן להפך, שהרי אדם הראשון אחד היה וממנו נתמלא כל העולם, וחשב מאחר שהרג את אביו דומה כאילו החריב עולם מלא בשם המפורש. רצה לומר 'מעולמו של אביו' עולם מלא שהיה אפשרי לבוא מן אביו ונחרב על ידי שם המפורש, ואיך תאמר עליו 'כי הוא אמר ויהי', על כן יצא וגידף.

רבי ברכיה סובר שדרש שם של 'שד"י', הוא יתברך נצחי, היה הווה ויהיה, על כן כששמע פרשת לחם הפנים, שאמר 'לחם הפנים לפני תמיד', אם כן גם הלחם נצחי כמוהו, וזה בלתי אפשרי, כי קודם שנברא העולם לא היה שם לחם, ולאחריו לא היה כן, ומאחר שקיומו תלוי בלחם, אם כן שמא אינו נצחי כמוהו, ואיך יורה שם הוי"ה על שם 'היה הווה ויהיה' על כן יצא וגידף.

וקרוב לפשוטו יתכן לפרש מה שנאמר 'לחם הפנים לפני תמיד' על דרך שנאמר [ויקרא כד, ח] 'ביום השבת ביום השבת יערכנו וגו', וקשה שני פעמים 'ביום השבת' למה לי, אלא מרמז למה שאמרו רבותינו ז"ל [שבת קטז:] 'שני מלאכים מלווין את האדם בערב שבת כשיוצא מבית הכנסת לביתו, מצא שולחנו ערוך ונר דולק וכו', מלאך טוב אומר וכו', יהי רצון שיהיה כן לשבת הבאה וכו',

המשך בעמוד הבא

טעם העלם זמן מתן תורה - ויום הדין בראש השנה

והקרבנתם מנחה חדשה לה' [ויקרא כג, טז]

סימן ליום מתן תורה, כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני.

ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים [חלק ב, מאמר קלט], שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת אמרו רבותינו ז"ל [עירובין נד:] שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש, כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו רבותינו ז"ל [ספרי ואתחנן ו, י] שיהיו דברי תורה חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו, שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת 'מנחה חדשה' להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום.

והיו בשני הלחם החמץ אשר היצר הרע נמשל בו, כי בלשון רבותינו ז"ל [ברכות יז.] הוא נקרא 'שאור שבעיסה', לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין היצר הרע יכול להזיק, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [קידושין ל:] 'אמר הקדוש ברוך הוא בראתי היצר הרע בראתי לו תבלין דהיינו התורה, ואלמלא היצר הרע לא היה הקדוש ברוך הוא מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקדוש ברוך הוא חמדה גנוזה יש לך וכו' ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם, והשיב להם משה כלום יש יצר הרע ביניכם וכו' [שבת פח: - טז]. ורצה לומר שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלין על היצר הרע הכרוך בהם למלא חסרונם, לכך נאמר 'חמץ תאפינה'.

וזה הטעם גם כן העלם יום דין של ראש השנה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל ימות השנה ויחשוב לתקן מעשיו בהיותו קרוב ליום ה' אשר בו ישב על כסא דין, אלא ידמה בנפשו כאלו בכל יום ויום ה' יושב על כסאו למשפט ומתבקר פנקסו, ועל ידי זה יהיה כל יום ויום בתשובה, וכן איכא למאן דאמר אדם נידון בכל יום [ראש השנה טז.] שנאמר [איוב ז, יח] 'ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו'. ובחיבורי הנזכר הארכתי בשני טעמים אלו כי נכונים למוצאי דעת.

המשך - ספירת העומר - מאמר שלישי

שבסיבה זו השפע האלהי ראוי לחול על ראש יראי ה', מזה הצד יראה אצלנו כאילו אנחנו מוסיפין כח בגבורה של מעלה, וכשאין ישראל עושים רצונו, נאמר [דברים לב, יח] 'צור ילדך תשי', שמצד שאין השפע יורד, יראה אצלנו כאילו תש כח של מעלה וקצרה ידו מהושיע, לכך נאמר [במדבר יא, טו] 'ואם ככה את עושה לי וגו', ואמרו רבותינו ז"ל [עין רש"י שם] 'שתש כחו של משה כנקיבה וכו',

ושואל הבן כאן, וכי בעבור זה שתש כחו של משה כתיב לשון נקיבה כלפי מעלה, אך להנחתנו הוא מיושב, שתשות כחו של משה גרם לשלא היה יכול להוסיף כח בגבורה של מעלה, כי חטאת הקהל היא שגרמה תשות כח של משה, שרפו ידיהם והיו כבדים מלהתפלל עליהם, 'וכאשר יניח משה ידו מצד הכבדות הבא מצד היותם עם כבד עון, ולא יוכל למצוא ידיו ורגליו להתפלל עליהם, אז השפע נפסק, ויראה כתשות כח בכח של מעלה, והוא מצד המקבלים יראה ההעדר, אף שבאמת אין שם בעצם שום תשות כח חלילה וחס מלהזכיר, לכך אמר בעומר זה, שיוליך ויביא כל מעשיו לשם מי שהעולם שלו, ואז יחול השפע האלהי כאמור.

המשך - בן אשה ישראלית - טעות בהבנת שמות הקודש

וקשה מהיכן למדו זאת רבותינו ז"ל לומר כן, אלא ודאי שיש להם סמך מן כפל 'ביום השבת' הנאמר כאן, שאם ביום שבת זה יערוך לחם הפנים בשלחן זה אשר לפני ה', אז יזכה שגם ביום השבת הבאה יערכנו, וכן יהיה לפני ה' תמיד מידי שבת בשבתו, וכן נזכר כאן ענין הדלקת הנרות בפרשה ומשם למדו לומר 'מצא נר דלוק וכו'.

ובמתניתא תנא שיצא חייב מבית דינו של משה וכו', סובר שדרש השם של שם 'דכר ונוקבא' כדעת בעלי הקבלה, ואפילו בסתם מדרש רבותינו ז"ל יש בשם 'י"ה' 'דכר ונוקבא', כי שם של 'י"ה מתווך בין איש לאשה, אם כן מצד השם של 'י"ה' האשה יש לה חשיבות כמו איש, ואם כן מן הראוי שיש לייחס אחר משפחת האם כמו שמתייחס אחר שבט האב, ומאחר שמושה לא פסק לו כן הדין, אלא שמשפחת האם אינה קרויה משפחה, על כן יצא וגידף השם. על כן אין מוסרים דרישת הקבלה בשמות לכל אדם, כי מי שאין לבו שלם יכול לבוא על ידו ליד קלקול, ולא יבינו כל רשעיה והמשכילים יבינו.